

COLECȚIA EXAMENE

Coordonator: CORINA POPA

BIANCA HAȚEGAN • SIMONA-OANA MIHAI
CORINA POPA • IONELA ZEGREAN

MODIFICĂRI ADUSE DE DOOM³
Sinteze și exerciții pentru admiterea
în învățământul superior

Partea a II-a

Coordonator: CORINA POPA

BIANCA HAȚEGAN
SIMONA-OANA MIHAI
CORINA POPA
IONELA ZEGREAN

MODIFICĂRI ADUSE DE DOOM³

Sinteze și exerciții pentru admiterea
în învățământul superior

Partea a II-a

Universul Juridic

Pro Universitaria

București
-2023-

Introducere

Prezenta lucrare, realizată pe baza *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM³)*, inventariază cuvintele nou-introduse, marcate cu semnul distinctiv *plus* (+). Astfel, prima parte a lucrării constă în excerptarea și sistematizarea listei de cuvinte nou-introduse, în timp ce cea de-a doua parte a volumului propune o serie de teste și de exerciții utile pregătirii examenelor de admitere în învățământul superior care includ noțiuni de gramatică normativă, dar și vorbitorilor interesați de scrierea corectă și de dinamica limbii române actuale.

„Inovație”, „dinamism”, „schimbare” – sunt doar câțiva dintre termenii care caracterizează societatea actuală. Schimbările socioculturale și tehnico-științifice și-au lăsat amprenta și asupra planului lingvistic, fenomen pe care cea mai recentă lucrare normativă a limbii române, ediția a III-a a *Dicționarului ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, îl metabolizează prin înregistrarea a peste 3.500 de cuvinte noi.

În acest context, merită să amintim cuvintele lui Sextil Pușcariu, care transpune, într-o metaforă a călătoriei, fenomenul împrumutului:

Neologismele ce năvălesc în limbă se pot asemăna cu trenurile cu străini, care intră în gările orașelor mari. Unii din călători coboară, pentru ca peste puțin timp să urce iarăși în tren și să plece mai departe: sunt neologismele cu o viață efemeră, care nu izbutesc să se încetățenească în limbă. Sunt călători care intră în oraș și rămân acolo. Unii sunt singuri și numai încetul cu încetul se obișnuiesc în noua lor patrie, păstrând caracterul străin toată viața

lor. Alții însă sunt așteptați în gară de rude și prieteni, care-i îmbrățișează la sosire și în societatea cărora rămân mereu. Acestea sunt neologismele care de la intrarea lor în limbă au fost asimilate elementului băștinaș și au intrat în familia cuvintelor înrudite etimologicește¹.

Caracterul maleabil al limbii române, care permite utilizarea cuvintelor străine atât adaptate, cât și neadaptate, nu trebuie privit ca o insuficiență a limbii, ci ca un avantaj pentru dezvoltarea acesteia. Confirmând interesul *sui-generis* pentru studiul neologismelor, Sextil Pușcariu distinge între: împrumuturi necesare, cuvinte care nu au un sinonim în limba română și a căror utilizare este justificată (de pildă, cuvinte nou-introduse în DOOM³: *snowboard*, *karmic*, *browser*, *soft* etc.), și anglicisme de lux, utilizate în mod nejustificat, deoarece există deja în limba română prin intermediul unui corespondent autohton (*car-wash* = spălătorie, *challenge* = provocare, *exit* = ieșire ș.a.m.d.). Apariția anglicismelor a reconstituit constant lexicul, contribuind la modernizarea acestuia.

În această direcție, Mioara Avram pune în discuție problema anglicismelor, considerându-le cuvinte necesare, în contextul în care ne lipsește un corespondent în limba română: „cuvinte sau unități frazeologice care nu au corespondent românesc sau care prezintă anumite avantaje în raport cu termenul românesc (precizie, brevilocvență, expresivitate, circulație internațională)”². După gradul de asimilare, împrumuturile pot fi: integral adaptate (*lider*, *miting*), în curs de adaptare (*lobby*, *summit*) și xenisme (*cash*, *shadow*). Conform Dicționarului general de științe ale limbii, *xenismul* este „un

¹ S. Pușcariu, *Limba română. Privire generală*, vol. I, Ed. Minerva, București, 1976, p. 403.

² M. Avram, *Anglicismele în limba română actuală*, Ed. Academiei Române, București, p. 85.

cuvânt neologic recent, preluat cu formă intactă a etimonului și neadaptat încă la sistemul limbii române, simțit de vorbitori ca aparținând unui sistem lexico-gramatical străin de limba română”³.

Înainte de a reda lista cuvintelor, vă propunem o serie de observații preliminare:

A. După cum explică DOOM³, grafia cuvintelor străine are la bază următoarele reguli:

1. În cazul cuvintelor terminate în *k* pronunțat *c* și *y* pronunțat *i*, articolul hotărât enclitic va fi legat fără utilizarea cratimei: *e-bookuri*, *joystickuri*, *stickuri*. În ceea ce privește litera *w*, cratima va fi utilizată atunci când aceasta se pronunță *u*: *review-uri*⁴.

2. Nu vom utiliza cratima nici în cazul împrumuturilor adaptate fonetic sau morfologic limbii noastre, având o formă de plural adaptată ortografiei române: *bitcoini*, *blendere*, *bloggeri*, *dealuri*, *dispensere*, *emojiuri*, *emoticoane*, *mailuri*, *pitbulli*, *vouchere*.

3. Este valabilă aceeași regulă și în cazul împrumuturilor străine compuse: *beachbaruri*, *boarding passuri*, *call center*, *hotspoturi*.

4. În cazul cuvintelor a căror scriere diferă de pronunțare, articolul hotărât enclitic va fi legat prin cratimă atât în cazul formei de plural, cât și al articulării: *blush-uri*, *debate-uri*, *flash-ul*, *fresh-uri*, *like-ul*, *open space-ul*, *shake-uri*, *show-ul*, *speech-ul*.

5. Altă situație în care DOOM³ impune utilizarea justificată a cratimei este abrevierea cuvintelor: *ATV-uri*, *DSP-uri*, *IBAN-uri*, *PCR-uri*, *PFA-uri*, *USB-uri*.

³ *Dicționarul general de științe ale limbii*, Ed. Nemira, București, 2005, p. 574.

⁴ Și edițiile precedente ale DOOM recomandau atașarea fără cratimă a articolului sau a desinenței la împrumuturile terminate în litere din alfabetul limbii române pronunțate ca în limba română: *clickul-clickuri*, *trendul-trenduri*, dar DOOM³ extinde această regulă.

B. Cu privire la pluralul substantivelor, lingvистa Gabriela Pană Dindelegan semnaleză tendința de respingere a mărcii de plural (-s) și utilizarea mărcilor autohtone ale pluralului, respectiv desinența -i pentru masculin și -uri pentru neutru: *jeans-jeanși*, *pampas-pampasuri*, *brand-branduri* etc.⁵.

C. În majoritatea lor, împrumuturile preferă încadrarea în clasa neutrelor și, subsecvent, atașarea desinenței -uri.

D. Împrumuturile încadrate în seria masculinelor urmează tiparul masculinelor autohtone care formează pluralul cu ajutorul desinenței -i realizate fonetic ca -i șoptit: *hobbiți*, *surferi*, *vloggeri*.

E. În cazul unor substantive precum *mango*, *avocado*, forma acestora este invariabilă; de aceea, nu este corectă tendința de a utiliza, pe model englezesc, pluralul în -s.

F. Clasa împrumuturilor neologice invariabile este numeroasă și reprezintă un indicator al adaptării încă incipiente la specificul sistemului morfologic românesc: *paella*, *penny*, *peso*, *focaccia*, *kamikaze* etc.

G. Funcționează ca defective de plural substantive precum: *bullying*, *guacamole*, *tofu*, *apio*, *quinoa* etc.

H. Așa cum explică Gabriela Pană Dindelegan, „există însă și împrumuturi, puțin numeroase, cu abateri de la norma autohtonă. Dacă un substantiv ca *straniero* – *stranieri*, circulând la un moment dat în limbă, a lăsat locul unei forme complet autohtonizate (vezi DOOM³: *stranier* – *stranieri*, cu -i nonsilabilc, șoptit), un substantiv precum *paparazzo* – *paparazzi* introduce

⁵ G. Pană Dindelegan, „Note pe marginea flexiunii unor împrumuturi substantivale recente”, în *Limba română*, LXVIII, nr. 4, 2019, pp. 541-549.

în limbă o formă care modifică regulile autohtone ale selecției lui *-i* silabic⁶.

I. În cazul substantivului *paparazzo* , există o propensiune a românilor de a utiliza eronat pluralul, în locul singularului: „Utilizarea pluralului (*paparazzi*) în locul singularului se explică, pe de o parte, prin faptul că desinența *-o* de singular este rară în română, aceasta apărând în cazul unor împrumuturi, din italiană (*piccolo*), spaniolă (*macho*), germană (*flamingo*), iar, pe de altă parte, prin modelul unor substantive tot neologice, care nu cunosc decât forme cu *-i* (vocalic): *confetti* , *graffitti* , *jacuzzi* , *mariachi* , *pecari* , *ravioli* ”⁷.

J. O altă categorie interesantă este aceea a împrumuturilor terminate în *-i* vocalic: *emoji* , *origami* , *sushi* , *tsunami* . În timp ce *origami* este invariabil, restul substantivelor formează pluralul în *-uri*. O altă particularitate a lor constă în faptul că pot apărea nearticulate în contexte în care substantivele tipice românești cer articolul definit.

K. Cu privire la finalul radicalului vocalic, studiile de specialitate semnaleză o creștere numerică a neologismelor cu final de radical vocalic, de tipul *sake-sakeur* ⁸. Varietatea vocalică finală este ridicată și include situații în care finalul grafic este diferit de cel fonetic: *review-riviu* . La rândul său, eterogenitatea finalei *-a* este mare, aceasta putând aparține radicalului unor cuvinte mai vechi în limbă (*basma*), *-a* neologic din tiparul invariabil (*paella*), flexiunea *-a/-e* încă neautohtonizată complet (*bruschetta-bruschette*), articol hotărât (*șaorma-șorma*).

⁶ *Ibidem* , p. 545.

⁷ I. Nedelcu, *101 greșeli gramaticale* , Ed. Humanitas, București, 2012, p. 78.

⁸ G. Pană Dindelegan, *op. cit.* , p. 545.

Modificări aduse de DOOM³ – sinteze și exerciții

L. DOOM³ păstrează direcția deschisă de DOOM² de a marca două intrări de dicționar cu sensuri diferite asociate modelelor fonetice diferite (de exemplu, *rondou versus rondo*).

Glosar de forme adăugate odată cu DOOM³

A a

- +**abaca** (câneapă de Manilla) (cuv. filip.) s. f., pl. *abaca*
+**abera** (**a ~**) (fam.) vb., ind. prez. 1 sg. *aberez*,
3 *aberează*; conj. prez. 1 sg. *să aberez*, 3 *să abereze*
+**abhaz** adj. m., s. m., pl. *abhazi*; adj. f., s. f. *abhază*,
pl. *abhaze*
+**abhază** (limbă) s. f., g.-d. art. *abhazei*
+**abia-abia** (desp. *-bia*) adv.
+**abia ce** (desp. *-bia*) (pop.) loc.conjct.
+**abietin** (substanță) (desp. *-bi-e-*) s. n.
+**abord** (med.) s. n., pl. *aborduri*
+**Abu Dhabi** [pron. *abudabi*] s. propriu n.
+**abule** (arg.) interj.
+**abundență** (**din ~**) loc. adj., loc. adv. (*marfă ~*, *a produce ~*)
+**aburind** (rar) adj. m., pl. *aburinzi*; f. *aburindă*,
pl. *aburinde*
+**abuzator** adj. m., s. m., pl. *abuzatori*; adj. f., s. f. sg.
și pl. *abuzatoare*
+**accelerare** s. f., g.-d. art. *accelerării*; pl. *accelerări*
+**accelerat**¹ adj. m., pl. *accelerați*; f. *accelarată*,
pl. *accelerate*
+**accelerat**² adv.
+**acceptabilitate** s. f., g.-d. art. *acceptabilității*
+**acesoriza** (**a ~**) vb., ind. prez. 1 sg. *acesorizez*,
3 *acesorizează*; conj. prez. 1 sg. *să acesorizez*, 3 *să acesorizeze*
+**aceea** (**după ~**) [pron. *ațeia*]/(în tempo rapid)
dup-aceea loc. adv.
+**acest** chip (**în ~**) (astfel) loc. adv.

+**acidifiant** s. m., pl. *acidifianți*

+**acri** (**a i se ~**) (a se sătura) (fam.) (desp. *a-crī*) vb. refl., ind. prez. 3 sg. *mī* (etc.) *se acrește*, imperf. 3 sg. *mī se acrea*; conj. prez. 3 sg. *să mī se acrea*; ger. *acrīndu-mī-se*

+**adagietto**² (muz.) (it.) (desp. *-giet-*) s. n., pl. *adagiettouri*

+**adagio**¹ (muz.) (desp. *-gio*) adv.; abr. *Ad°*

+**adânc** adv.

+**adducție** (apropiere a unui membru) (desp. *-duc-ți-e*) s., art. *adducția* (desp. *-ți-a*), g.-d. *adducții*, art. *adducției*; pl. *adducții*, art. *adducțiile* (desp. *-ți-i*)

+**adecvat** adv.

+**adică** (la o ~) loc. adv.

+**adnominal**¹ adj. m., pl. *adnominali*; f. *adnominală*, pl. *adnominale*

+**adnominal**² s.n., pl. *adnominale*

+**a doua** etc. **oară** loc. adv.

+**adresabilitate** s. f., g.-d. *adresabilități*, art. *adresabilități*

+**aduce aminte** (**a-și ~**) loc. vb. v. **aduce**; imper. 2 sg. afirm. *adu-ți/(fam.) adu-ți aminte*; ger. *aducându-mi aminte*

+**adversativă** (propoziție) s. f., g.-d. art. *adversativei*; pl. *adversative*

+**advertorial** (desp. *-ri-al*) s. n., pl. *advertoriale*

+**aequo** (**ex ~**) (lat.) [pron. rom. *eksekvo*] (desp. *ae-quo*) loc. adj., loc. adv. (*premi ~, premiați ~*)

+**aerosolizare** s. f., g.-d. art. *aerosolizării*; pl. *aerosolizări*

+**afară că** (**în ~**) (fam.) loc. conjct.

+**afirma** (**a se ~**) vb. refl., ind. prez. 1 sg. *mă afirm*, 3 *se afirmă*; conj. prez. 1 sg. *să mă afirm*, 3 *să se afirme*; imper. 2 sg. afirm. *afirmă-te*; ger. *afirmându-mă*

+**afrikaans** (afr.) [pron. *afrikans*] (desp. *a-fri-kaans*) adj. invar. (*cuvinte ~*)

+**afro-american** (african din America) (desp. *a-fro*)
adj. m., s. m., pl. *afro-americani*; adj. f., s. f.
afro-americană, pl. *afro-americane*

+**afro-americancă** (desp. *a-fro*) s. f., g.-d. art.
afro-americancei; pl. *afro-americance*

+**afro-jazz** [pron. *afroğaz*/engl. *afrogez*] s. n., art.
afro-jazzul [pron. *afroğazul*/*afrogezul*]

+**afterschool** (engl.) [pron. *aftărskul*] (desp.
after-school) s. n., pl. *afterschooluri* [pron. *aftărskuluri*]

+**ageuzie** (desp. *-ge-u-*) s. f., art. *ageuzia*, g.-d.
ageruzii, art. *ageuziei*

+**aghiuță** (omul dracului) (fam) (desp. *-ghi-u-*) s. m.,
g.-d. art. *lui aghiuță*

+**agroforestier** (desp. *a-gro*, *-ti-er*) adj. m., pl. *agro-*
forestieri; f. *agroforestieră*, pl. *agroforestiere*

+**agropensiune** (desp. *a-gro-*, *-si-u-*) s. f., g.-d. art.
agropensiunii; pl. *agropensiuni*

+**aisfild** (desp. *ais-*) s. n., pl. *aisfilduri*

+**akadiană** (limbă) (desp. *-di-a-*) s. f., g.-d. art.
akadienei (desp. *-di-e-*)

+**alături de** adv. + prep. (*Locuiește ~ mine*; dar: *ală-*
turea cu drumul)

+**alb-roșii** (fani/sportivi ai clubului Dinamo) (fam.)
adj. m. pl., s. m. pl., art. *alb-roșii* (desp. *-și-ii*)

+**alb-violeți** (fani/sportivi ai clubului ASU Poli) (fam.)
(desp. *-vi-o-*) adj. m. pl., s. m. pl., art. *alb-violeții*

+**alcoolest** s. n., pl. *alcooleste*

+**alergologic** adj. m., pl. *alergologici*; f. *alergologică*,
pl. *alergologice*

+**algoritmică** s. f., g.-d. art. *algoritmice*

+**alia² (a se ~)** (desp. *-li-a*) vb. refl., ind. prez. 1 sg. *mă*
aliez (desp. *-li-ez*), 3 *se aliază*, 1 pl. *ne aliegem*; conj. prez.
1 sg. *să mă aliez*, 3 *să se alieze*; imper. 2 sg. afirm.
aliază-te; ger. *aliindu-mă* (desp. *-li-in-*)

+**alicot** s. m., pl. *alicoți*